

Velebit – království skal

Jiří Tesař

Chorvatsko je nejoblíbenějším a nejnavštěvovanějším prázdninovým cílem českých turistů. Ale jen málokdo poznal Chorvatsko jinak než od moře. A přitom jen kousek od pobřeží můžeme najít úplně jiný svět. Svět bez hotelů a turistického byznysu.

Asi tři hodiny jízdy na jihozápad od Záhřebu začíná pohoří Velebit. Tento nejmladší národní park (vyhlášen 2000/2001) zahrnuje severní část Velebitu, který se tyčí nad Jadranem v oblasti chorvatského Přímoří a severní Dalmácie,

„Člověk a biosféra“ do mezinárodní sítě biosférických rezervací.

Pohoří dělíme na severní Velebit táhnoucí se od sedla Vratnjik po sedlo Veliki Alan. V této části najdeme oblast Rožanski kukovi. Jedná se o divoký skalní labyrint těch nejdivočejších tvarů. Leží zde jedna z nehlubších propastí na světě, Lukina jama. Pod vrcholem Veliki Zavižan je meteorologická stanice, která slouží zároveň jako ubytovna pro turisty. Je zde možno podnikat nespočet výletů do okolí nebo se zastavit na občerstvení při přechodu pohoří. Z okolních vrcholů je nádherný výhled na moře a na ostrovy. V závrtu pod chatou zřídil roku 1966 profesor Fran Kulan vysokohorskou botanickou zahradu, Modrić dol, obsahující dnes přes sto třicet vzorků vysokohorské flóry, upravené do skalek mezi chodníky.

Mezi sedlem Mali Alan a sedlem Oštarije leží střední Velebit. V této části leží překrásné, 8 km dlouhé údolí Stirovaca, sevřené ze všech stran zalesněnými svahy, které je zároveň přísně chráněnou přírodní rezervací. Ve střední části Velebitu se nalézají výhledové vrcholy Šatorina (1 624 m) a Bačić kuk (1 304 m).

Na Jižním Velebitu se nachází nejvyšší vrcholy celého pohoří – Vaganski vrh (1 758 m) a Sveti Brdo (1 753 m). Největší atraktivitou jižní části Velebitu je národní park

v délce 140 km a šířce 10–30 km. Již v r. 1928 byly některé části Velebitu prohlášeny národním parkem. V r. 1978 zařadila organizace UNESCO Velebit v rámci svého programu

Velika a Mala Paklenica. Jsou to dvě až 400 m hluboké soutěsky, sevřené mezi kolmé vápencové stěny. Jižní Velebit končí krásným vápencovým masívem Tulove grede nedaleko sedla Mali Halan.

Na Velebitu botanici napočítali 2 700 rostlinných druhů, z toho 78 endemitů. Mezi vzácné představitele chráněné flóry Velebitu patří např. degenie velebitská (*Degenia velebitica*). K systematickému poznání velebitského rostlinstva přispěl před léty i český botanik dr. Velenovský svým obsáhlým dílem *Flora Velebitica*. S většinou těchto vzácných rostlin se můžeme seznámit v již zmíněné botanické zahradě na svazích Zavižanu.

Chorvatsko-srbská válka se také podepsala na tváři Velebitu. Na jeho severní straně byla vyhlášena republika Srbská Krajina, kterou chorvatská armáda v průběhu ofenzívy v létě 1995 dobyla zpět. Nedoporučuje se scházet z hlavního hřebene Velebitu přes severní svahy do údolí (Paklenica). Chorvatská armáda tuto oblast zaminovala, aby znemožnila Srbům přístup k moři. Toto omezení se týká hlavně Jižního Velebitu, kde jsou dodnes patrné stopy války.

Premužičova staza

Na začátku 30. let 20. stol. nechal Ante Premužič vybudovat turistickou stezku. Cílem ředitele lesního závodu bylo zpřístupnit divoký krasový terén skalního města. Stezka budována kameníky z ostrova Rabu je už na první pohled divem inženýrského umu. V délce pade-

sáti kilometrů vede bez prudkých klesání a stoupání kolem nejvyšších vrcholů severního Velebitu, úbočími, propastmi, mezi skalními útvary Rožanski kukovi a dál po hřebeni až do sedla Baška Oštarije. V r. 2006 byly na stezce umístěny informační tabule o biosféře, historii atd. Cesta začíná u chaty Zavižan. Dostaneme se k ní po lokální silnici, vedoucí z městečka Otočac přes Krasno na Zavižan. Cestou se můžeme v Krasnu zastavit v klášteře, proslulém vynikajícím likérem travaricou.

Stezka vede z chaty Zavižan, která je celoročně otevřená, neboť je současně meteorologickou stanicí. Stezka vede stále přibližně ve výšce 1 600 m, nejkrásnějšími partiemi severního Velebitu. Patří k nim horské skupiny Rožanski a Hajdučki kukovi, obě přísně chráněné rezervace. Nádherné smrkové a bukové lesy se tu střídají s bělostným vápencem skal oddělených hlubokými závrti. V lokalitě se nalézá 50 jednotlivých skalních vrcholů, dosahujících nadmořské výšky 1 600 m. Jsou pro ně charakteristické divoké, srázné věže, rozpuklé stěny, ponory, jeskyně, mnohdy vůbec neprobádané. V oblasti Rožanski a Hajdučki kukovi je možno přenocovat v chatě Rosiševo sklonitje.

O neprostupnosti a nepřístupnosti této části Velebitu svědčí i skutečnost, že zde v r. 1994 došlo k největšímu objevu v chorvatském krasu v průběhu 20. stol., totiž k objevu nejhlubší jeskyně Chorvatska a zároveň deváté nejhlubší jeskyně na světě, Lukovy jamy (-1 392 m).